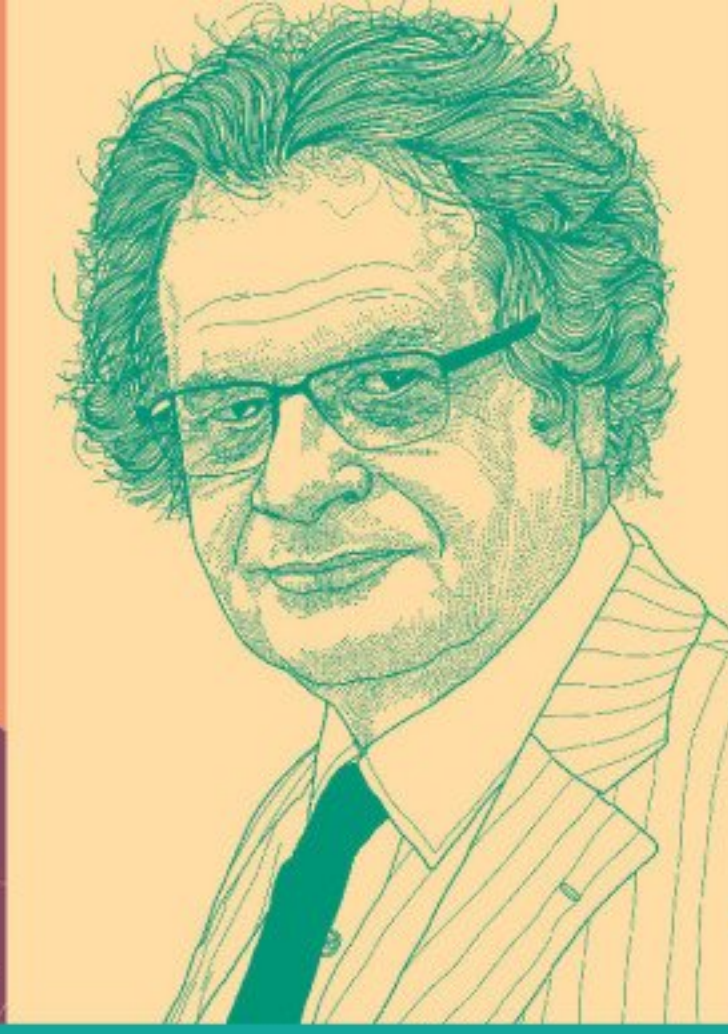
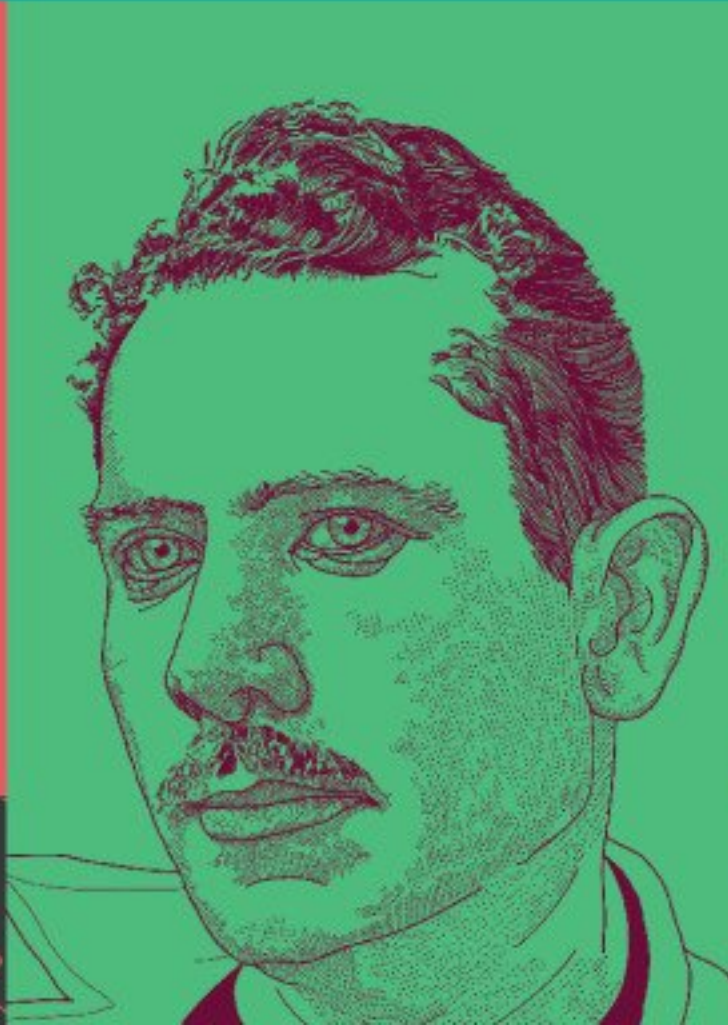
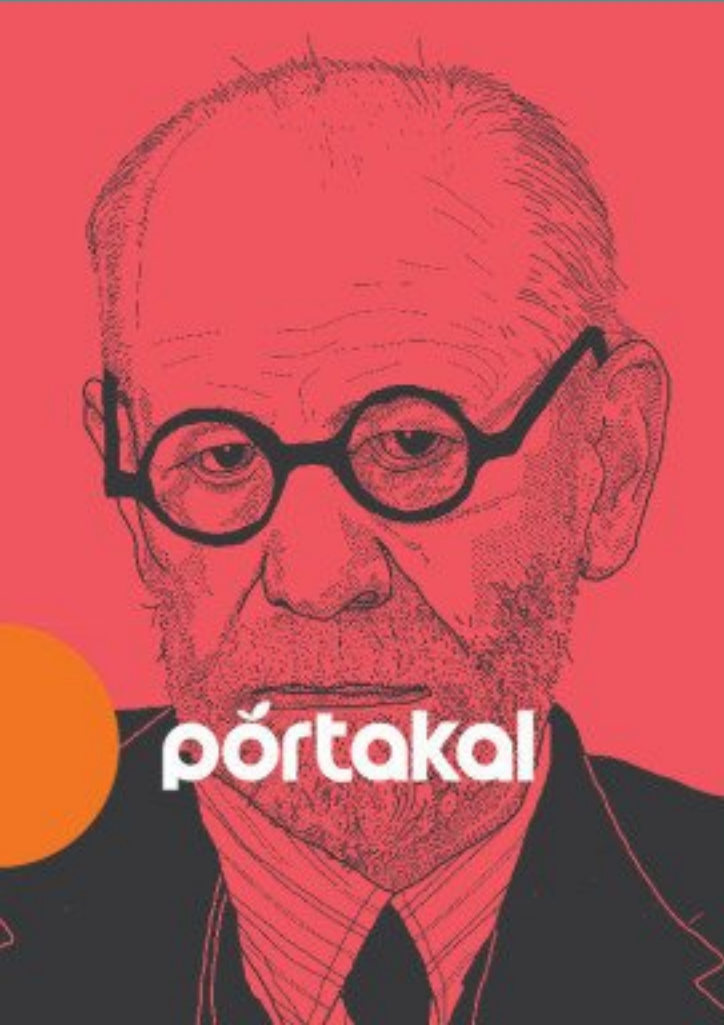

Hikâyelerin Hikâyesi

Yazdıklarıyla Yaşayanlar II Hasan Saraç

pórtakal

pörtakal

PORTAKAL KİTAP | 45

BİYOĞRAFI | 3

YAZDIKLARIYLA YAŞAYANLAR 2

Hasan Saraç

EDİTÖR

Rukiye Şahin

ISBN

ISBN: 978-975-2468-80-1

PORTAKAL KİTAP

Cağaloğlu, Hocapaşa Mahallesi
Ankara Caddesi, N° 18 Kat: 1 / C
Fatih / İstanbul
T. 0212 511 24 24

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika N° 45586

KAPAK/İÇ TASARIM

Barış Şehri

İÇ TASARIM UYGULAMA

Nur Kayaalp

1. BASKI

Şubat 2020, İstanbul

BASKI VE CİLT

Alfabe Basım
İkitelli OSGB Mah. Enkoop 1. Sok.
No: 1B/-1 Başakşehir/ İstanbul
Telefon: (0212) 485 21 25
Matbaa Sertifika No: 46012

www.portakalkitap.com
portakal@portakalkitap.com

/portakalkitap
 /KitapPortakal

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Portakal Kitap, L-M Leyla ile Mecnun Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş'ye aittir. İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Önsöz	10
Adalet Ağaoğlu	14
Agatha Christie	26
Amin Maalouf	36
Attila İlhan	46
Aziz Nesin	58
Baruch Spinoza	70
Brontë Kardeşler:	
Charlotte, Emily ve Anne	82
Carl Gustav Jung	94
Charles Dickens	106
Isaac Asimov	118
İvan Sergeyeviç Turgenyev	130
Jack London	142

James Joyce	154
Jane Austen	168
Jerzy Kosinski	180
John Steinbeck	192
Johann Wolfgang von Goethe	204
Kurt Vonnegut Jr.	216
Milan Kundera	228
Nâzım Hikmet	240
Orhan Veli Kanık	254
Sigmund Freud	266
Thomas Mann	278
William Faulkner	290
Yaşar Kemal	302

Adalet Ağaoğlu

Kalemini İroniyle Bileyen

“Çetin Ceviz” Bir Yazar

”Bu ülke düşünce insanlarımızı yerden yere çaldı, onları vurdu, vuramadıklarını yaraladı, bilim yuvalarının dışına kovdu; yetmedi, vatan sınırlarının dışına kovdu. Eğer arada sırada onlar için birazcık iyi bir şey yapmak zorunda kaldıysa, bunda da hep geç kaldı.”

Genç Cumhuriyet'in altıncı yıldönümüne birkaç hafta kala, 13 Ekim 1929 günü Ankara'nın bozkırında, Nallıhan ilçesinde bir kız çocuğu dünyaya gelir. Adını Adalet koyarlar. Babası, Anadolu topraklarından dışarı adımını atmamış kumaş tüccarı Hafız Mustafa Sümer, annesi İsmet Hanım ise Balkanlardan göçen varlıklı bir ailenin Bosna-Hersek doğumlu kızıdır. Dört çocuklu bir ailenin tek kızı olan Adalet okuma alışkanlığını annesi sayesinde kazanır. Daha sonraki yıllarda Cazip adlı ağabeyi doktor, erkek kardeşlerinden Güner tanınmış bir oyun yazarı ve oyuncu olacak, Ayhan ise babasından devraldığı işletmeyi büyütecek, doğup büyüdüğü Nallıhan'a önemli hizmetlerde bulunacaktır.

“Çocukluk cennetinden büyüklerin cehennemine doğru kayıyordum.”

O yıllarda Nallıhan'da ortaokul yoktur. Çocuklarının eğitimlerine devam edebilmeleri için işyerini Ankara'ya taşır Mustafa Efendi. Ailesi, ortaokul sonrasında eğitime devam etmeyeceğini düşünürken Adalet Ankara Kız Lisesi'ne kaydını yaptırır. Henüz öğrenciyken de Ankara'da yayınlanan *Ulus* gazetesinde tiyatro eleştirileri yazmaya başlar. Genç yazar adayı, günü geldiğinde kendi geleceğini kendisi tayin edecektir. Ailesinin teşvik ve desteğine ihtiyaç duymadan Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Fransız Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydolur ve yükseköğrenimini 1950 yılında başarıyla tamamlar.

Üniversite yıllarında dönemin önemli edebi yayınlarından *Kaynak* dergisinde şiirleri yayınlanan genç kız, mezuniyetinden sonra TRT Ankara Radyosu'nda göreve başlar. Burada “Aşk Şarkısı” adlı ilk radyo oyununu yazar ve ilk romanını yazana kadar da oyun yazarlığını sürdürür.

Yazma tutkusunun yanı sıra en büyük merakları araştırmak, öğrenmek, yenilenmektir. Genç yazar adayı gerçek bir entelektüel olma yolundadır.

“Acaba hiç kendim olmuş muydum? Hiç kendimiz olduk mu?
Görevlerin birlikte götürülmediği bir yerim oldu mu hiç?”

Adalet Hanım 1954 yılında inşaat mühendisi Halim Bey ile evlenir ve o güne dek Sümer olan soyadı Ağaoğlu olarak değişir. Artık hep bu isimle tanınacak olan yazarın Halim Bey ile uyumlu birlikteliği yarım asırdan fazla sürecektir. Ağaoğlu çifti, evliliğin ardından iki yıllığına ABD’ye gider.

1960’lı yıllar genç yazar için yoğun bir çalışma ve üretimle geçer. Adı 60’lı ve 70’li yılların önde gelen oyun yazarlarından biri olarak anılır. Ancak 1969 yılında, TRT’de kitap tanıtım programında Fransız varoluşçu yazar ve düşünür Jean Paul Sartre’a ait bir eserden söz ederken komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle mahkemeye verilir. Bu yetmezmiş gibi, Devlet Tiyatroları’nda sahnelenmekte olan “Tombala” oyunu sahneden kaldırılır ve TRT’de program yapımcılığından el çekilir. Bunun üzerine 1970 yılında görevinden istifa eder. Sanatçı arkadaşlarıyla birlikte Ankara’nın ilk özel tiyatrosu olan Meydan Sahnesi’ni kurduysa da bu farklı ve başarılı proje zamanla ilk yılların pırlıtısını yitirir.

“Ben aslında tiyatro oyunları yazarak başladım” diye anlatır bir söyleşinde Adalet Hanım. “Fakat o oyunlar sansüre uğradı, devamlı sahneden kaldırıldı ve oynanmamaya başladı. Romana geçişim bu sayede oldu. Dedim ki ‘Kitap kitaptır, kimse ona bir şey yapamaz.’”

Oysa fazla iyimserdir Adalet Ağaoğlu. Sabahattin Ali'den Nazım Hikmet'e, Aziz Nesin'den Attila İlhan'a ve Yaşar Kemal'e değin, hayatını edebiyata adanmış birçok değerli yazar ve şairin başına gelenler onu da pusuda beklemektedir. Çok geçmeden acı gerçeğe tanışacak, yine de ufak tefek berelerle bu badireleri atlatacaktır. Örneğin bir başka Ankaralı yazar, kendisinden yedi yaş küçük olan Sevgi Soysal, onun kadar şanslı olmayacak, yazdığı romanlar yüzünden önce hapse atılacak, sonra da Adana'ya sürgün edilecektir.

“Apaçık olmak suçtur. Apaçık olmanın cezasız kalmayacağı bir yerdeyiz henüz. Ben de diyordum, bakalım benim apaçıklığım ne zaman cezalanacak?”

Adalet Ağaoğlu'nun ilk romanı 1973 yılında yayınlanır. *Ölmeye Yatmak*, aydın bir kadının geçmişini, cinsel kimliğini, ilişkilerini sorgulaması paralelinde Cumhuriyet'in belli bir dönemindeki siyasal toplumsal yapısının da irdelendiği bir eserdir. Klasik anlatım tarzını bir yana bırakıp bilinç akışı tekniğine ağırlık veren yazar, iç monologlarla zenginleştirilmiş cesur ve sarsıcı bir roman çıkartmıştır ortaya. Tutuculuğun dayanılmaz çekiciliğinden midir bilinmez, devrin eleştirmenleri iyi not vermez Adalet Hanım'ın bu ilk romanına. Bilindiği üzere Oğuz Atay'ın o yıllarda yayınlanan *Tutunamayanlar* adlı eseri de benzer bir akıbete uğramıştır. Ancak okurlar eleştirmenlerle aynı fikirde değildir ve bu farklı eser sanki taze bir kan getirmiştir kanıksanmış yerli roman biçimlerine.

“Cahilleri çarçabuk doyuma ulaştıran sloganlardan bezginim.”

İlk romanından itibaren, Adalet Ağaoğlu'nun hemen her eseri yoğun tartışmalara konu olur. Ne de olsa içi boş sloganlara ve sahte solculuğa

prim vermez o. Doğru bildiğinden şaşmaz. Kelebek kanadı kadar kırılgan sözlerin altına bile kaya gibi ağır, bıçak kadar keskin duygular, düşünceler saklar.

Üç yıl sonra yazarın ikinci romanı *Fikrimin İnce Gülü* yayınlanır. Yazar ve araştırmacı Selim İleri, *Edebiyatımızda Sevdığım Romanlar Kılavuzu* adlı eserinde *Fikrimin İnce Gülü* adlı romanın bozuk düzene bir eleştiri olarak yazıldığının altını çizer. Bir yolculuk hikâyesi olan ve “Köylü Bayram’ın Almanya işçisi Bayram olma sürecini” hicveden romanın her sayfasına, yazarın derin gözlem ve sezgi gücü ile ödünsüz gerçekçiliği damga vurmuştur.

“Kimse imrenerek, kimse hayranlıkla bakmadı ona. Kimse bu arabanın yaşamında tuttuğu yeri anlamadı. Kimse kutlamadı onu (...) Bir kimse de elini Bayram’ın omzuna koyup, ‘Senin mi bu araba kardeş?’ diye sormadı. ‘Nasıl aldın? Kaça aldın? Kaç yılda? Otomatik mi? Değil mi? Esas döşemesi ne renk? Teybi stereo mu, değil mi?’”

Nasıl bir gerekçe uyduruldu bilinmez ancak 12 Eylül 1980 darbesinden ardından bu eser hakkında “askerî kuvvetleri tahkir ve tezyif (küçük düşürmek)” suçlamasıyla bir de dava açılır. Romanın dördüncü baskısı toplatılır ve yazar aklanıncaya kadar kitabın satışı yasaklanır. Bu olaylardan sonra Ankara havasının kendisine iyi gelmediğini düşünen yazar, eşiyle birlikte İstanbul’a taşınır ve şehrin Anadolu yakasında kendilerine yeni bir yaşam kurarlar.

“İşkenceyi, işkence görenleri, işkenceciyi konu alan kitapların çoksatar oluşu bile beni hep ikilemler içinde bırakmıştır. Acılar satılıyor.”

Ölmeye Yatmak romanının devamı olan *Bir Düşün Gecesi*’ni (1979), 1980 yılında yayınlanan *Yazsonu* takip eder. “Zaman romanı” diye nitelenen bu eserde Adalet Ağaoğlu, anlatıcı ile kahramanın seslerinin birbirine karıştığı bir “kayıp ve umut öyküsü” anlatır. Zaman hep başrol- dedir bu öyküde: “Doğrusu dünle şimdiyi, şimdiyle yarını karıştırdığım anlarım oluyor. Bu durumda, zamanın ibresi, bir nabzın, bir yüreğin atış- larını ölçen araç iğnesinin ileri geri oynaması, bir sismograf göstergesinin inip çıkması gibi işliyor. Zaman dediğimiz canlı bir şey.”

Yazarın 1984 yılında yayınlanan *Üç Beş Kişi* adlı romanı ise, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Huzur*’u, Oğuz Atay’ın *Tutunamayanlar*’ı gibi üze- rinde en çok durulan, tartışılan romanlardan biri olur. Yine bilinç akışı tekniğinin ağırlık kazandığı roman, üç beş kişinin yaşadığı olaylar üze- rinden 1980 öncesinin toplumsal hayatına ayna tutuyor.

Ağaoğlu’nun *Ölmeye Yatmak*, *Bir Düşün Gecesi* ve 1987 yılında ya- yınlanan *Hayır* adlı romanı, “Dar Zamanlar” üçlemesi olarak bilinir ve 1938’den 1980’lere uzanan dönemin toplumsal ve politik dönüşümlerini incelemesi ve sorgulamasıyla ön plana çıkar.

Her fırsatını bulduğunda içinde yaşadığı ortamdan uzaklaşan Adalet Ağaoğlu bu kez de Avusturya’ya gider. 1989 yılının büyük bir bölümü- nü Viyana’da yeni eserleri üzerinde çalışarak geçirir. Yurda dönüşünde ilk olarak *Ruh Üşümesi* adlı romanı yayınlanır (1991). Cinselliği ve bir kadın-erkek ilişkisini merkeze alan bu roman, içerik ve tarz olarak daha

önceki eserlerinden farklılaşmasıyla ilgi uyandırır. Ancak, romanları birçok önemli ödül almış olan Ağaoğlu, medyada o haberlere fazla yer verilmediğinden, bu eserinde erotik bulunan birkaç cümlele kendisini manşetlere taşıdığından buruk bir istihza söz eder.

Bir yıl sonra ise okurlarını bir kez daha şaşırtır deneyimli yazar. *Gece Hayatım* adlı kitap, Ağaoğlu'nun kendi rüyalarından yola çıkarak yazdığı farklı türde bir anlatıdır. Öyküleri, anıları, denemeleri, mektupları ve günceleriyle durmaksızın yazan, üreten Adalet Ağaoğlu diğer yazarların aksine ortalarda fazla görünmez. Yakın çevresi dışında günlük dostluklar peşinde koşmaz.

“Kitaplardan edinilen bilgiler önce kafadan geçiyor, hayattan öğrenilenler önce yürekten.”

1993 yılında yazarın *Romantik Bir Viyana Yazı* adlı romanı yayınlanır. Yazar ve eleştirmen Semih Gümüş'ün *Yazının ve Tarihin Bilinci* adlı eserinde ayrıntılı olarak ele aldığı ve “çetin ceviz” olarak nitelediği bu çok katmanlı eserin yayınlanmasının üzerinden üç yıl geçmiştir. Adalet Hanım sık sık yaptığı gibi Boğaz'da tek başına yürüyüşe çıktığı bir gün, yoldan çıkan bir aracın kendisine çarpmasıyla ağır yaralanır. Kendisini hastanede ziyarete gelen şair Can Yücel'in “Sen Türkiye'nin en güzel kazasının” şeklindeki esprili ifadesi, yıllar sonra yazar ve eleştirmen Feridun Andaç'ın kazazede yazar ile yaptığı nehir söyleşi kitabının kapağına yerleşecektir. İki yılını hastanede tedavi görerek, ameliyatlara uğuşarak geçiren yazar, başına gelen bu talihsiz kazadan çok etkilenir.

“Piyango gibi bir kaza geçirdim. Trafiğe kapalı bir alanda bana araba çarptı. Medya bu olayla çok ilgilendi, sağ olsun. Ama ede-

biyatçılığım, yazarlığım unutuldu. Önemli olan edebiyat değildi, ‘ünlü bir yazarın kaza geçirmesi’ idi.”

Zorlu bir tedavi sürecinde çektiği acılar, sıkıntılar bir yana, artık hem yürüyüş yapma özgürlüğünden mahrum, hem de çok sevdiği yazı masasından uzaktır. En nihayet hastaneden evine döner ancak eskiden içinde özgürce yaşadığı yuvası artık tümüyle kendisine ait değildir. Adalet Hanım şimdi yirmi dört saat aynı evi paylaşan bir yardımcıya bağımlı olmanın yarattığı yepyeni sorunlarla cebelleşecektir.

Bu olaydan üç yıl sonra, dünyanın en ünlü korku ve gerilim yazarlarından Stephen King de, kaderin benzer bir cilvesiyle, sabah sporu niyetine kaldırımda yürürken bir minibüsün çarpması sonucu bu tür ciddi bir travma yaşayacak ve ancak bir düzine kritik ameliyatı izleyen uzun bir tedavi sürecinden sonra insanüstü bir irade gücüyle yeniden ayağa kalkacaktır.

Evindeki düzenin bozulmasından ötürü yazmak için ihtiyaç duyduğu zihinsel odaklanmanın güçleşmesinden şikâyet eden Ağaoğlu, yine de bu süreçte *Başka Karşılaşmalar* adında bir deneme ve *Hayatı Savuma Biçimleri* adlı öykü kitabı ile okurlarına seslenmeye devam eder.

2003 yılının Ekim ayında, yazarlığa başlamasının 55. yılı münasebetiyle birçok değerli edebiyatçının katıldığı bir tören düzenlenir. Yazarın eşi Halim Bey, evde vakit buldukça sevgili eşiyle ilgili basında yer almış yazıları derlemiş, bu arşivden seçtiklerini de 55. yıl anısına, eşinin ilk eserinden bir alıntıyla *Herkes Kendi Kitabının İçini Tanır* adını verdiği bir kitapta toplamıştır.

Adalet Ağaoğlu, 2010 yılında kişisel arşivini Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi'ne bağışlar. Araştırma Odası adı verilen bir mekânda yazarın masası, daktilosu, ödülleri ve plakları gibi özel eşyalarının yanı sıra eşyle ve bazı arkadaşlarıyla yazışmaları da yer almaktadır. Yazarın kütüphanesindeki eserlere ilaveten, 1996'da geçirdiği kaza sonrasına ait belgeler ve okurlarından gelen mektuplar da bir dosya içerisinde sergilenmektedir.

2012 yılına gelindiğinde, Adalet Hanım bu kez son yıllarda kullanmayı öğrendiği bilgisayarının başına geçip yeni bir roman yazmaya başlar. *Dert Dinleme Uzmanı* adıyla 2014 yılında yayınlanan bu eser, aynı zamanda “Dar Zamanlar” üçlemesine eklenen dördüncü halka olma özelliğini taşıyor. Romanın kahramanı, hayatına giren çeşitli karakterlerin dertlerini dinlerken kendi kuşkuları, kaygıları ve çelişkileriyle cebelleşen bir editördür. Edebiyat eleştirmeni Elif Tanrıyar, okurların bu eserde “sözde aydın çevrelere mensup” bilim insanları, akademisyenler, yazar ve yayıncıların “ikiyüzlü, benmerkezci, içten pazarlıklı” davranışlarına ve bu çevrelerde kol gezen “iletişimsizlik, çıkarıcılık, sevgisizlik” gibi gerçeklere tanık olacağını vurguluyor.

Tüm yaşamını, gözlediği, düşündüğü, inandığı şeyleri eserlerinde hiç taviz vermeden dile getirmeye hasreden Adalet Ağaoğlu, aralarında Türk Dil Kurumu Tiyatro Ödülü, Sait Faik Hikâye Armağanı, Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü, Orhan Kemal Roman Armağanı, Madaralı Roman Ödülü, Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Ödülü'nün de bulunduğu birçok ödüle layık görülmüştür.

Ünlü yazar 17 Temmuz 2018 günü hayatının en büyük acısını yaşar. Derin bir sevgi ve güvenle bağlandığı, yarım asrı aşkın bir süredir tüm

eserlerinin birinci kopyasını adına imzaladığı eşi Halim Ağaoğlu'nu kaybeder o gün. Ölüm ilanını iki yıl öncesinden kendi eliyle yazmıştır Halim Bey. “Ben Öldüm” diye duyuracaktır artık bu dünyaya veda ettiğini... Eşini ne kadar sevdiğini ve onunla ne kadar gurur duyduğunu da...

Adalet Ağaoğlu halen İstanbul'da yaşamını sürdürüyor. Bir zamanlar *Bir Düşün Gecesi* romanında yazmış olduğu şu sözler ise, duyarlı bir kalbin altmış dört yıllık hayat arkadaşının yokluğuyla karşısına çıkan yalnızlık sınavının boyutlarını düşündürüyor:

“Bir insan narkoz almadan, kesilip biçilecek yerini uyuşturmadan, kendi kendini ameliyat eder, bunu da ölmeden başarırsa, insanoğlu için yaşamın en güç yanını, adı yapayalnız olmak denen şeyi de başarır.”

Agatha Christie

Öldür Ama Şiddetle Değil, Zehirle...

“Yaşamayı seviyorum. Çılgınca, çaresizce, şiddetle bedbaht olduğum, kederden kahrolduğum zamanlar olmuştur ama bütün bunları yaşarken yine de bilirim ki sırf hayatta olmak harika bir şeydir.”

